

परालको आगो कथाको बभाडी भाषामा अनुवाद

नरेन्द्रबहादुर जप्रेल

परीक्षा क्रमाङ्क : २८७१०३९४/०७३

त्रि.वि.दर्ता नं. : ९-२-६०-१३६-२०१०

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा अन्तर्गत

स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरको नेपा शि. ५४४ को

प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

कीर्तिपुर काठमाडौं

२०७४/२०१८

परालको आगो कथाको बभाडी भाषामा अनुवाद

नरेन्द्रबहादुर जप्रेल

परीक्षा क्रमाङ्क : २८७१०३९४/०७३

त्रि.वि.दर्ता नं. : ९-२-६०-१३६-२०१०

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा अन्तर्गत

स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरको नेपा शि. ५४४ को

प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

कीर्तिपुर काठमाडौं

२०७४/२०१८

प्रतिबद्धता पत्र

प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा सामग्रीहरू कतैबाट साभार गरिएका छैनन् । यसका कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा आएका पनि छैनन् । तसर्थ यो शोध प्रतिवेदन नितान्त मौलिक भएको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

.....

नरेन्द्रबहादुर जप्रेल

शोधार्थी

मिति : २०७४/११ /१५

February 27/2018

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह चौथो सत्रका छात्र नरेन्द्रबहादुर जप्रेलले बभाडी भाषामा परालको आगो कथाको अनुवाद शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा रही तयार गरेका हुन् । निजद्वारा परिश्रमपूर्वक तयार गरिएको यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....
श्री गणेशबहादुर बोहरा
(शोध निर्देशक)

मिति : २०७४/११ /१५

February 27/2018

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह चौथो सत्र नेपा.शि. ५४४ पाठ्यक्रमका निम्ति यस सङ्काय तर्फका छात्र नरेन्द्रबहादुर जप्रेलद्वारा 'परालको आगो' कथालाई बम्गाडी भाषाका अनुवाद शीर्षकमा तयार गरिएको यो शोधपत्र स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उचित ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोध मूल्याङ्कन समिति

क्र.सं.	नाम	दस्तखत
१.	प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराई (विभागीय प्रमुख)	.....
२.	प्रा. महेश्वर न्यौपाने (शोध विशेषज्ञ)	.....
३.	गणेशबहादुर बोहरा (शोध निर्देशक)	.....

मिति : २०७४/११ /१५

February 27/2018

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर (एम.एड.) तह चौथो सत्रको नेपा.शि. ५४४ पाठ्याङ्कको उद्देश्य पूरा गर्ने प्रयोजनका लागि तयार पारिएको छ । शोध आफैँमा गहन र जटिल विषय हो । त्यसमा पनि अनुवाद गर्न भन्नु जटिल छ । वर्तमान समयमा यसको अपरिहार्य आवश्यकता भईसकेको छ । अनुवादसम्बन्धी अध्ययन गर्न र मैले आफ्नो भाषामा अनुवाद गर्न बभाडी भाषामा 'परालको आगो' कथालाई अनुवाद गरेको छु । यस शोधकार्यमा सर्वप्रथम कृतिलाई अनुवादमा सहजीकरण गर्न सहयोग पुऱ्याउने शोध निर्देशक आदरणीय गुरु श्री गणेशबहादुर बोहरा ज्यूप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

शोध शीर्षक चयनमा मलाई सहयोग गर्नु हुने र उक्त शीर्षक चयनदेखि शोधपत्रलाई यस रूपमा ल्याई पुऱ्याउन उचित सल्लाह र सुझाव दिनु हुने विभागीय प्रमुख श्रद्धेय गुरु प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराईज्यूप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । शोधपत्र लेखनका क्रममा आवश्यक सल्लाह दिनु हुने गुरु सप्रा.केशवराज पोखरेल ज्यूलाई पनि हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु । साथै नेपाली भाषा शिक्षा विभागका सम्पूर्ण गुरु र गुरुआमाहरूलाई पनि हृदयदेखि नै आभार प्रकट गर्न चाहन्छु; जसले सिकाएको आदर्श बाटोका कारण आज म यो स्थानसम्म पुग्न सफल भएको छु ।

त्यसैगरी मलाई जन्म दिई रातदिन पसिना बगाएर यो स्थानसम्म पुऱ्याउनु हुने पूजनीय बुबाआमालाई सादर दण्डवत् प्रणाम गर्न चाहन्छु । किनकि उहाँहरूको साथ र सहयोगले आज म यो स्थानसम्म पुग्न सफल भएको छुँ । अन्त्यमा यस शोधपत्रको उचित मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागलाई पनि धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । साथै अध्ययनका क्रममा आवश्यक सहयोग गर्नहुने सहपाठी मित्रहरूप्रति पनि हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

मिति : २०७४/११/१५

नरेन्द्रबहादुर जप्रेल

February 27/2018

शोधसार

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर (एम.एड.) चौथो सत्रको नेपा.शि. ५४४ पाठ्याङ्कको प्रयोजनका लागि तयार पारिएको हो । प्रस्तुत शोधपत्रको शिर्षक 'परालको आगो' कथालाई बभाडी भाषामा अनुवाद गर्नु रहेको छ । गुरुप्रसाद मैनालीको नासो कथासङ्ग्रहमा रहेको 'परालको आगो' कथालाई बभाडी भाषामा अनुवाद गरी त्यसलाई भाषिक सम्पादन गर्नु, 'परालको आगो' कथामा भएका सांस्कृतिक शब्दहरूको अनुवाद गरी त्यसको व्याख्या विश्लेषण गर्नुका साथै अनुवाद सिद्धान्तका आधारमा 'परालको आगो' कथाको व्याख्या विश्लेषण गर्नु प्रस्तुत शोधकार्यका उद्देश्य रहेका छन् ।

प्रस्तुत शोधकार्य मूलतः पुस्तकालयीय विधिका आधारमा सम्पन्न गरिएको छ । यस अध्ययनका क्रममा बभाड जिल्लामा बोलिने भाषालाई बभाडी भाषा मानिएको छ । यस अन्तर्गत विशेष गरेर बभाड जिल्लाका दर्गाथली, छबिस पाथीभेरा, केदारस्युँ, थलारा गाउँपालीका र बुंगल र जयपृथ्वी नगरपालीकामा शोधकर्ताले छनोट गरेको भाषा बोल्ने गरिन्छ । सामग्री सङ्कलनका स्रोत अन्तर्गत प्राथमिक स्रोत अन्तर्गत गुरुप्रसाद मैनालीले लेखेको नासो कथासङ्ग्रह अन्तर्गत रहेर 'परालको आगो' कथालाई बभाडी भाषामा अनुवाद गर्नु रहेको छ । द्वितीयक स्रोतहरूमा अनुसन्धानकर्ता स्वयम्ले सिर्जना नगरेको तर पूर्व निर्मित पाठबाट सूचना सङ्कलन गर्ने कार्यलाई द्वितीयक स्रोत भनिन्छ । यस अन्तर्गत यससँग सम्बन्धित विभिन्न शोध प्रतिवेदनहरू, पुस्तकहरू, शब्दकोश, व्याकरण, लेखरचनाहरू, पत्रपत्रिका, सामाजिक सञ्जालबाट प्राप्त सामग्री आदिलाई द्वितीयक स्रोतका रूपमा उपयोग गरी प्रस्तुत शोधपत्रलाई अगाडि बढाइएको छ । अनुवादका क्रममा विभिन्न बभाडवासीसँग छलफल गरी यसको अन्तिम रूप दिने कार्य गरिएको छ । सात अध्यायमा संरचित प्रस्तुत शोधपत्रमा क्रमशः शोध परिचय, अनुवादका प्रकार, विभिन्न विद्वान्का मान्यता, बभाडी भाषाको परिचय, 'परालको आगो' कथालाई बभाडी भाषामा अनुवाद गरी उक्त कथाको भाषिक सम्पादन, 'परालको आगो' कथामा भएका सांस्कृतिक शब्दहरूको अनुवाद, अनुवाद सिद्धान्तका आधारमा 'परालको आगो' कथाको व्याख्या विश्लेषण र अन्तमा सारांश,

निष्कर्ष तथा उपयोगिता रहेका छन् । अनुवाद अध्ययनका क्रममा उक्त कथालाई बभाडी भाषामा अनुवाद गर्नुमा यो शोध कार्य केन्द्रित छ । उक्त क्रममा गुरुप्रसाद मैनालीको नासो कथासङ्ग्रह अन्तर्गत 'परालको आगो' कथालाई बभाडी भाषामा अनुवाद गरेर त्यसलाई अनूदित पाठका आधारमा भाषिक सम्पादन गरिएको छ । उक्त कथालाई प्रायोगिक भाषाविज्ञानका सिद्धान्तका आधारमा व्याख्या विश्लेषण गरिएको छ । साथै यसमा भएका सांस्कृतिक शब्दहरूको अनुवाद गरी प्रस्तुत शोधकार्यलाई सम्पन्न गरिएको छ ।

प्रस्तुत अनुसन्धान अगामी दिनमा अनुवादसम्बन्धी काम गर्नेहरूका लागि एक मार्गदर्शक सामग्रीका रूपमा रहेको छ । साथै यस अध्ययन अनुसन्धानबाट बभाडी भाषीहरूले आफ्नै भाषामा अध्ययन गरेर त्यस कृतिलाई आफ्नै भाषामा बुझ्न सहयोग प्रदान गरेको छ । मातृभाषामा स्थानीय स्तरका पाठ्यक्रममा उक्त कृतिलाई स्थान दिनका साथै स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणमा सहयोग प्रदान गर्नेछ । यस कार्य मार्फत कथामा भएका सांस्कृतिक शब्दहरूको अनुवाद गरी त्यसको व्याख्या विश्लेषण गरिएको छ । यस शोध कार्य मार्फत अनुवादको व्याख्या विश्लेषण गर्दा कुन प्रकार अन्तर्गत पर्दछ र विभिन्न विद्वान्हरूका मान्यताका आधारमा उक्त कथाको व्याख्या विश्लेषण गरिएको छ । साथै मूल पाठ र अनूदित पाठका आधारमा 'परालको आगो' कथाको तुलनात्मक व्याख्या विश्लेषण गरी प्रस्तुत शोधकार्यलाई सम्पन्न गरिएको छ ।

विषयसूची

	पृष्ठ
अध्याय एक : शोध परिचय	१- ८
१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याकथन	४
१.३ शोधकार्यको उद्देश्य	५
१.४ अध्ययनको औचित्य	६
१.५ अध्ययनको सीमाङ्कन	७
१.६ अध्ययनको रूपरेखा	७
अध्याय दुई : पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धान्तिक अवधारणा	९-३५
२.१ पुस्तकको समीक्षा	९
२.२ शोधकार्यको समीक्षा	११
२.२.१ बभाडी भाषाको परिचय	१४
२.३ अनुवादको सैद्धान्तिक प्रारूप	१६
२.३.१ अनुवादको परिचय	१६
२.३.२ अनुवादका प्रकार	१९
२.३.२.१ विषय क्षेत्रका आधारमा अनुवाद	१९
२.३.२.२ मानवीय संलग्नताका आधारमा अनुवाद	२२
२.३.२.३ भाषा प्रयोगका आधारमा अनुवाद	२४
२.३.२.४ सिप र शैलीका आधारमा अनुवाद	२६

२.३.२.५ माध्यमका आधारमा अनुवाद	२७
२.३.२.६ कृति प्रकृतिका आधारमा अनुवाद	२८
२.३.२.७ अनुवादसम्बन्धी विभिन्न विद्वान्का मान्यता	३०
२.३.२.८ भाषाशिक्षणमा अनुवाद अध्ययनको स्थान	३३
२.३.२.९ अनुवाद अध्ययनको उपयोगिता	३४
अध्याय तिन : अध्ययन विधि र प्रक्रिया	३६-३७
३.१ अध्ययन विधि	३६
३.२ अध्ययन प्रक्रिया	३६
३.३ सामग्री सङ्कनका स्रोतहरू	३६
३.३.१ प्राथमिक स्रोत	३७
३.३.२ द्वितीयक स्रोत	३७
३.३.३ सामग्रीको व्याख्या विश्लेषण	३७
अध्याय चार 'परालको आगो' कथालाई बभ्काडी भाषामा अनुवाद गरी भाषिक सम्पादन	३९-५५
४.१ विषय प्रवेश	३९
४.२ 'परालको आगो' कथाको अनुवाद	३९
४.३ 'परालको आगो' कथाको भाषिक सम्पादन	४८
अध्याय पाँच 'परालको आगो' कथामा भएका सांस्कृतिक शब्दहरूको अनुवाद	५८-५९
५.१ सांस्कृतिक शब्दहरूको अनुवाद	५८
अध्याय छ : अनुवाद सिद्धान्तका आधारमा 'परालको आगो' कथाको विश्लेषण	६०-७२

६.१ अनुवादका प्रकारका आधारमा 'परालको आगो' कथाको विश्लेषण	६०
६.१.१ विषय क्षेत्रका आधारमा	६१
६.१.२ मानवीय संलग्नताका आधारमा	६१
६.१.३ भाषा प्रयोगका आधारमा	६१
६.१.४ सिप र शैलीका आधारमा	६२
६.१.५ माध्यमका आधारमा	६२
६.२ क्याटफोर्ड मान्यताका आधारमा 'परालको आगो' कथाको विश्लेषण	६३
६.३ नाइडाको मान्यताका आधारमा 'परालको आगो' कथाको विश्लेषण	६५
६.४ न्यूमार्कको मान्यताका आधारमा 'परालको आगो' कथाको विश्लेषण	६७
६.५ मूलपाठ र अनूदित पाठका आधारमा 'परालको आगो' कथाको तुलनात्मक विश्लेषण	६९
अध्याय सात : सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता	७३-७६
७.१ सारांश	७३
७.२ निष्कर्ष	७४
७.३ उपयोगिता	७५
७.३.१ नीतिगत तह	७६
७.३.२ प्रयोगगत तह	७६
सन्दर्भसामग्री	
परिशिष्ट	
व्यक्तिवृत	